

Олена АНТОНОВА

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри парламентаризму та
політичного менеджменту НАДУ*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ АКТІВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Інформаційний обмін між владою та громадськістю у сфері реалізації сімейної політики, забезпечується завдяки інформації, що міститься в актових записах цивільного стану. На наш погляд, ці документи є достовірним джерелом інформації для оперативного реагування державними органами на хід реалізації сімейної політики, встановлення балансу інтересів між сім'єю, суспільством і державою, адже в них міститься інформація не лише, що ідентифікує особу, але й загальні відомості про соціальне життя країни.

На сучасному етапі розвитку науки спостерігається збільшення кількості монографій, дисертацій, статей, присвячених державній регламентації шлюбно-сімейних взаємин та інформаційному потенціалу актів цивільного стану переважно у юридичних та історичних галузях. Серед дослідників у визначеній сфері чільне місце займають представники зарубіжної та вітчизняної наукової думки – Д. Антонов та І. Антонова [1], О. Васик [2], А. Вишневський [3], Г. Лаврик [4], З. Ромовська [5]. Беручи до уваги важливість і наукову цінність наявних досліджень, необхідно констатувати, що у вітчизняній науці державного управління відсутнє комплексне дослідження цієї проблеми. Зазначене зумовило необхідність у проведенні дослідження змісту актових записів цивільного стану як інформаційного джерела забезпечення сімейної політики в Україні.

У ході дослідження нами встановлено, що до 17-го року ХХ століття реєстрація юридичних фактів здійснювалася виключно священнослужителями у церковних метричних книгах. За церквою і до теперішнього часу залишилися культові функції щодо засвідчення факту хрещення (народження), вінчання (шлюбу), поховання (смерті) конкретних осіб у формі записів у відповідних книгах. Провідні вчені у галузі шлюбно-сімейних відносин Д. Антонов та І. Антонова зазначають, що метрики несли елемент зрівнювання станів, адже вони є першим і тривалий час залишались єдиним встановленим джерелом [1].

З приходом до влади більшовиків ситуація в Україні кардинально змінилася. Серед причин, що сприяли перегляду церковних законів шлюбно-сімейного права більшовиками, була перед усе партійно-державна ідеологія, що базувалася на марксистських теоріях, і поступово з критики переросла в заперечення не тільки архаїчних форм сім'ї та принципів шлюбно-сімейних відносин, а й самого інституту сім'ї загалом.

На сьогоднішні актові записи цивільного стану складаються на бланках, виготовлених за єдиним зразком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.09.2002 № 367 «Про затвердження зразків книг реєстрації актів

цивільного стану та описів бланків свідоцтв, що видаються державними органами реєстрації актів цивільного стану». Наприклад, зараз, до актового запису про народження вносяться такі відомості: прізвище, ім'я, по батькові, стать, дата і місце народження дитини; кількість народжених дітей (один, двійня або більше дітей), живонароджена чи мертвнонароджена народилася дитина та яка за рахунком народилася дитина; відомості про документ, що підтверджує факт народження дитини; прізвище, ім'я, по батькові, дата і місце народження, громадянство, місце проживання батьків (одного з батьків); відомості про документ, що є підставою для внесення відомостей про батька; прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання заявника; серія та номер виданого свідоцтва про народження.

Отже, з інформації в актових записах цивільного стану видно, що в Україні, ще з радянських часів, спостерігається демографічна криза, яка не тільки погіршила економічну та політичну ситуацію в державі, а й торкнулася сім'ї, зокрема її основних функцій – економічної, репродуктивної та виховної. Тому всі негативні тенденції, що характеризують розвиток вітчизняного інституту сім'ї та дитинства, вимагають втручання влади – збільшення кількості установ та організацій у соціальній сфері та покращення рівня економіки та підприємництва. Примітно, що тенденція малодітних сімей виявилася в Україні ще за часів більшовиків. Проте це не означає, що процес народжуваності держава не контролює. Навпаки, для стабілізації ситуації постійно проводяться у ході здійснення реєстрації актів цивільного стану просвітницькі заходи, зокрема: роз'яснювальна робота серед сімей про небезпеку абортів (у 1935 році радянською владою було прийняте рішення про заборону абортів); щодо державної підтримки сімей з дітьми – надання допомоги сім'ям при народженні дитини та відпустки жінкам по вагітності та пологах, введення заборони по обмеженню у прийнятті на роботу жінок з причин вагітності та зниження з цього приводу їм заробітної плати тощо; удосконалення правових основ спрощеної процедури розірвання шлюбу, хоча вона по-перше, зобов'язала присутність у відділах державної реєстрації актів цивільного стану чоловіка і дружини, по-друге, підвищила оплату реєстрації розлучення; по-третє, визнала необхідним після розлучення в паспорті колишнього подружжя проставити спеціальні позначки. Такі нововведення держави розповсюджені ще з радянських часів у зв'язку з «боротьбою з легковажним ставленням до сім'ї і сімейних обов'язків» [3, с. 15].

Запровадження та успішне функціонування сучасної автоматизованої системи державної реєстрації актів цивільного стану забезпечило б зберігання інформації, у якій зібрані записи за десятиріччя. Робота з формування електронного архіву органів Державного реєстру актів цивільного стану є однією з найважливіших ланок у процесі формування сучасної інформаційної і комунікаційної інфраструктури та надання на її основі якісних державних послуг. Проте ця система працює автономно. Доречним було б у цьому напрямку забезпечити створення системи оперативного обміну інформацією між такими органами, як, наприклад, Пенсійний фонд, Фіскальна служба тощо. Це б значно полегшило життя громадян, адже необхідність брати довідку в

одному органі для пред'явлення її іншому – зникла б. Державні органи мали б змогу спілкуватися між собою напряму, без посередництва громадян.

Утім, державою запроваджено ряд пілотних проектів щодо забезпечення громадян інформаційно-комунікативними послугами у сфері державної реєстрації актів цивільного стану. Зокрема, запропонована державна реєстрація шлюбу у скорочені строки за обраним заявниками місцем та забезпечена реалізація гарантованого державою права на шлюб, для учасників антитерористичної операції та внутрішньо переміщених осіб.

Такий підхід зумовлений перед усе необхідністю захисту прав і свобод громадян України, формування демографічних ідеалів у суспільстві, підтримки державою соціально незахищених категорій сімей та розвитку сучасної автоматизованої системи державної реєстрації актів цивільного стану.

Список використаних джерел

1. Антонов Д.Н. Метричні книги Росії XVIII – початку XX ст. / Д.М. Антонов, І.А. Антонова. – М. : РДГУ, 2006. – 194 с.
2. Васик О.В. Історіографія вивчення метричних книг / О. В. Васик // Історичні і політологічні дослідження / гол. ред. П. В. Добров. – Донецьк. – 2008. – № 3/4 (39/40). – С. 23–28.
3. Вишневский А. Серп и рубль: консервативная модернизация в СССР / А. Вишневский. – М. : ОГИ, 1998. – 432 с.
4. Лаврик Г. В. Правове регулювання свободи совісті, віросповідання і діяльності релігійних організацій у радянській Україні (1919-1929 рр.) / Г. В. Лаврик. – Полтава : АСМІ, 2006. – 367 с.
5. Ромовська З. За недавніх радянських часів міцність сім'ї трималася на примусі / З. Ромовська // Влада і політика. – 2001. – 12 – 18 січня. – № 1. – С. 9.